

Grund- og nærhedsnotat

16. januar 2012

Udenrigsrepræsentantens og Kommissionens fællesmeddelelse til Europa-Parlamentet og Rådet om menneskerettigheder og demokrati i centrum for EU's optræden udadtil – en mere effektiv tilgang (KOM (2011) 886)

Resumé

Udenrigsrepræsentanten har fremsat en meddelelse om en gennemgang af EU's menneskerettighedspolitik, som Kommissionen den 12. december 2011 endossede, hvorefter den som fællesmeddelelse blev præsenteret af udenrigsrepræsentanten i Europa-Parlamentet den 13. december og sendt til Udenrigsrådet. Fællesmeddelelsen har til hensigt at igangsætte en debat med de europæiske institutioner om, hvordan EU's eksterne politik på menneskerettigheds- og demokratiområdet kan gøre mere aktiv, sammenhængende og effektiv. Meddelelsen indeholder en række forslag til emner, som EU kan fokusere på med henblik på at gøre EU's eksterne politik inden for dette område mere sammenhængende og effektiv.

1. Baggrund

Udenrigsrepræsentanten og Kommissionen har ved KOM (2011) 886 fremsendt en fællesmeddelelse til Europa-Parlamentet og Rådet om menneskerettigheder og demokrati i centrum for EU's optræden udadtil – en mere effektiv tilgang til Europa-Parlamentet og til Rådet den 20. december 2011 i dansk sprogversion.

Europa-Parlamentet har i forbindelse med udenrigsrepræsentantens præsentation af fællesmeddelelsen den 12. december 2011 udtrykt ønske om vedtagelse af en fælleserklæring fra de tre institutioner i løbet af foråret, hvor det fælles ansvar for betydningen af EU's menneskerettighedsarbejde understreges.

2. Formål og indhold

Det overordnede formål med fællesmeddelelsen er at igangsætte en debat med de andre europæiske institutioner om, hvordan EU's eksterne politik på menneskerettigheds- og demokratiområdet kan gøres mere aktiv, sammenhængende og effektiv. Ud fra ønsket om at give EU's indsats på disse områder et mærkbart løft skitserer meddelelsen en vision for, hvordan EU kan udvide, uddybe og strømline sin indsats på den internationale scene for at kunne gøre en virkelig forskel i almindelige menneskers liv.

Meddelelsen foreslår en indsats på fire overordnede områder:

1. Omlægning af gennemførelsen af EU's menneskerettigheds- og demokratipolitik bl.a. igennem skræddersyede tilgange, hvor de ny udviklede menneskerettighedslandestrategier for de indtil videre 150 lande, som fastlægger landespecifikke prioriteter og mål integreres i alle EU's relevante eksterne politikker, iværksættelse af tidsbegrænsede og målrettede

kampagner, en ny tilgang baseret på gensidig ansvarlighed og øget forpligtelse over for universelle værdier over for bl.a. nabolande samt øge samarbejdet med civilsamfundet.

2. Sammenhæng mellem EU's forskellige politikker, hvor menneskerettigheder og demokrati udgør en rød linje i EU's arbejde udadtil, herunder indenfor områder såsom demokrati og valg, EU's udviklingssamarbejde, EU's handelspolitik, informations- og kommunikationsteknologi, EU's konfliktforebyggelse og krisesyring samt EU's frihed, sikkerhed og retlige anliggender herunder bekæmpelse af terrorisme.
3. Opbygning af stærke partnerskaber for at øge sin effektivitet i multilaterale fora, såsom FN, hvor fokus skal være på opbygning af tværregionale koalitioner og fremme af bedre synkronisering med EU's aktiviteter på bilateralt plan, ligesom EU vil styrke sit samarbejde om menneskerettigheder og demokrati med regionale og mellemstatslige organisationer. Herudover vil EU fremme international retfærdighed ved at bekæmpe straffrihed og fremme en lovbaseret international orden, sikre at menneskerettigheder og demokrati er en integreret del af EU's dialog med andre lande og at EU hurtigt reagerer på alvorlige krænkelse af menneskerettigheder i tredjelande.
4. Bedre udnyttelse af Europas kollektive vægt i alle sine institutioner. EU's medlemslande kan styrke EU's stemme på menneskerettighedsområdet igennem stærke fælles holdninger både multilateralt og bilateralt samt bidrage til gennemførelsen af EU's menneskerettigheds- og demokratipolitik. Herudover opfordres Europa-Parlamentet til at udbrede sit budskab om fremme af menneskerettigheder ud til Parlamentets delegationer i tredjelande, ligesom menneskerettigheder og demokrati skal indgå som et grundelement i hele EU's fælles udenrigstjenestes arbejde, som bl.a. skal opnås igennem uddannelse, der tilbydes alle EU's delegationschefer og udenrigstjenestens- og Kommissionens medarbejdere. Herudover vil EU lave en nytænkning af EU's kommunikation, bl.a. ved at gå i dialog med forskellige grupper i samfundet gennem digitalt diplomati samt yde praktisk støtte til brugerne af de sociale medier for at styrke et aktivt medborgerskab lokalt.

Meddelelsen lægger op til en drøftelse af elementerne i meddelelsen mellem EU's institutioner for at nå til enighed om EU's fremadrettede indsats i at beskytte og fremme menneskerettigheder og støtte af demokrati verden over.

For at muliggøre en evaluering af, hvorvidt EU gør fremskridt i forhold til de opstillede mål i meddelelsen, vil EU fremlægge sine resultater i sin årsberetning om menneskerettigheder og demokrati i verden. Dette skal give alle aktører og interessenter i EU's politik, inklusiv civilsamfundet, mulighed for at vurdere virkningen af EU's indsats og bidrage til en fastlæggelse af EU's fremtidige

prioriteter på området. Rådet og Parlamentet opfordres til regelmæssigt at gennemgå EU's resultater og til at revidere EU's strategiske målsætninger efter fem år.

3. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentets udtalelse foreligger endnu ikke.

4. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

5. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

6. Konsekvenser

Meddelelsen har ingen statsfinansielle konsekvenser, administrative konsekvenser for det offentlige og ingen væsentlige konsekvenser for EU's budget.

Meddelelsen medfører ingen administrative konsekvenser for erhvervslivet.

Meddelelsen skønnes ikke at berøre beskyttelsesniveauet i Danmark.

7. Høring

Meddelelsen er ikke blevet sendt i høring.

8. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Medlemslandene forventes at støtte meddelelsen, idet der blandt medlemslandene synes at være bred enighed om behovet for en strømlining og styrkelse af EU's menneskerettighedspolitik.

Udenrigsrepræsentanten fremlagde på Rådsmødet den 1. december 2011 et udkast til meddelelsen, som blev velmodtaget af medlemslandene. Det er indtrykket, at medlemslandene er positivt indstillet på en videre drøftelse af EU's menneskerettighedspolitik, ligesom flertallet af medlemslandene gerne ser en operationalisering af meddelelsen eksempelvis ved udarbejdelse af en handlingsplan af EU's arbejdsgruppe for menneskerettigheder, COHOM.

9. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen hilser meddelelsen velkommen, idet den vurderes at indeholde en række væsentlige emner, der kan medføre en styrkelse af EU's indsats på menneskerettighedsområdet. Initiativet til gennemgangen af EU's menneskerettighedspolitik, som meddelelsen indtil videre er et resultat af, er i direkte forlængelse af det værdipolitiske initiativ, som den danske og tyske udenrigsminister lancerede i juni 2010. Et af budskaberne i initiativet var, at EU bør sikre en mere effektiv og strømlinet tilgang til EU's arbejde med at støtte og fremme universelle menneskerettigheder. Fra dansk side vægtes, at medlemslandene får det nødvendige ejerskab over opfølgingsprocessen og at meddelelsen konkretiseres ved udarbejdelse af for eksempel en handlingsplan eller lignende.

10. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Meddelelsen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg, men Kommissionens meddelelse af 8. maj 2001 om ”Den Europæiske Unions medvirken til at fremme menneskerettigheder og demokratisering i tredjelande” blev forelagt Europaudvalget den 22. juni 2001. Herudover er sagen om gennemgangen af EU’s menneskerettighedspolitik blevet forelagt Europaudvalget den 8. april 2011, den 19. maj 2011 og senest den 25. november 2011.